

Dato: 09.01.2018

Innledning

Meld.St. 45 gir en god beskrivelse av de utfordringene vi står overfor. I en verden der presset på naturressursene øker sterkt, er det avgjørende for miljøet og klimaet at ressurser brukes og gjenbrukes mest mulig effektivt. Dette er også hovedmålsettingen i en sirkulær økonomi. De ressurser vi tar i bruk må holdes i omløp så lenge som mulig. Kildesortering og materialgjenvinning er av stor viktighet men sirkulær økonomi dreier seg om mye mer enn det og vil kreve at vi utvikler en strategi til å adressere både produksjons- og forbruksmønstre.

Meldingen gir en god beskrivelse av avfallshierarkiet og er tydelig på at god ressursbruk starter med å produsere minst mulig avfall. Forbrukerrådets hovedinnvending er imidlertid at meldingen er svak på tiltakssiden når det gjelder den overordnede målsettingen om å redusere avfallsmengden. Når det gjelder mat og matkasting er det utviklet en tilnærming mens denne på andre områder er nokså fraværende.

Vårt forbruk av varer og tjenester er i sum hovedårsakene til de miljøutfordringer verden i dag står overfor. Mengden produkter per husholdning og per person øker, og den samlede størrelsen på ressursforbruk og avfallsmengde i samfunnet øker. Når vi som forbrukere velger å kjøpe nytt, er det mange grunner til det. Ofte kan det skyldes alt fra funksjon og ny teknologi til endret design og kvalitet. Men fortsatt er feil eller defekte produkter den viktigste grunnen til kjøp av nytt produkt, og ofte er det både enklere og billigere å kjøpe nytt enn å reparere. Våre hovedprioriteringer i dette høringsinnspillet er derfor i) holdbare produkter som kan repareres, ii) at det blir enklere og billigere og reparere, iii) forebygging av tekstilavfall og iv) bedre forbrukerinformasjon. Når det gjelder sirkulær økonomi er det etter Forbrukerrådets mening avgjørende at det på disse områdene utvikles gode og målrettede tiltak.

i. Holdbare produkter som kan repareres. For å unngå at vårt forbruk skal være ensbetydende med store mengder avfall, vil økt levetid på produkter være avgjørende. Politisk handling må til for å snu situasjonen. Det er behov for endringer i eksisterende lovverk, samt nye regler for å øke levetiden på produkter gjennom bedre design, teknisk standardisering, kostnadseffektive reparasjonsmuligheter og krav om tilgjengelige deler. Forbrukerrådet mener:

- at **reklamasjonsfristen** må bidra til holdbare produkter. Dagens reklamasjonsfrist som er fem år for produkter som er ment å vare vesentlig lenger enn 2 år (som kjøleskap, komfyr og TV), er et minimum. Denne fristen må gjelde både for varer kjøpt over nett og i butikk. **Perioden for omvendt bevisbyrde** forlenges til to år i forbrukerkjøpsloven. Dette bør gjelde både for varer kjøpt over nett og i butikk.
- at **holdbarhet og tilgang til reservedeler** innarbeides i forbrukerkjøpsloven som del av grunnlaget for en vurdering av om varen er i samsvar med avtalen.
- at det må stille **strengere krav til produkter**. Gjennom økodesigndirektivet må kriterier for holdbarhet, oppgradering og reparerbarhet settes systematisk opp for alle relevante produktgrupper. Produkter må kunne tas fra hverandre og repareres.
- at **skatter og avgifter** bør brukes til å fremme holdbarhet og reparasjon, og til å motvirke omsetning av produkter med kort levetid som ikke kan repareres. Satsene kan eksempelvis reduseres på gjenbrakte eller renoverte varer og produkter som inneholder høye nivåer av resirkulerte materialer. Også miljømerkede produkter der holdbarhet er viktig for miljøeffekten bør få lavere momssatser

ii. Enklere og billigere å reparere. Det er blitt altfor dyrt og vanskelig å ta vare på det vi har, og det gjør det nesten umulig for oss forbrukere å ta gode miljøvalg. Umulige, eller svært kostbare reparasjoner er et stadig større problem. Det må gjøres både enklere og billigere å reparere ting. Alle produktets deler bør kunne

repareres eller skiftes ut til en pris som oppfordrer til reparasjon fremfor nyinnkjøp. Sverige har halvert merverdiavgiften på reparasjoner for enkelte typer produkter som klær, sko og sykler fra 1. januar 2017. De har også innført skattefradrag for halvparten av kostnadene på reparasjoner på hvitevarer, som for eksempel ovner og oppvaskmaskiner. Dette er virkemidler som gir incentiver til å velge reparasjon og vil sannsynligvis bidra til å øke bruks- og levetiden til produkter. Økt omsetning av reservedeler vil også bidra til at deler både blir billigere og lettere tilgjengelig. Forbrukerrådet mener:

- **at reservedeler skal være tilgjengelig** for en periode som gjenspeiler den forventede levetiden til produktet. Reservedeler skal være tilgjengelig etter at den siste versjonen av produktet legges ut på markedet. Dersom deler ikke er tilgjengelig, må det kunne defineres som en mangel ved produktet.
- at det bør innføres **skattefradrag** for reparasjoner av kjøleskap, vaskemaskiner og andre produkter, som gjennomføres hjemme og at **merverdiavgiften** reduseres mest mulig på reparasjoner av blant annet elektronikk, sykler, klær og sko.
- at **sertifiserte frittstående reparatører** gis rett til innsyn i reparasjons- og servicemanualer til f.eks PC-er, nettbrett, smarttelefoner med mer.
- **at forhåndsinstallert programvare skal ses på som** en del av produktet, og omfattes av reklamasjons- og garantirettighetene. En økende mengde gjenstander har i dag digitale egenskaper, og de utgjør en stadig viktigere og sentral del av varen.
- **at digital støtte og oppgraderinger må være tilgjengelig** for en periode som gjenspeiler den forventede levetiden til produktet. Forbrukeren skal også få vite hvor lenge man får oppdateringer, dersom man ikke er sikret kontinuerlige oppdateringer. Produkter med digitale egenskaper må kunne resettes til fabrikkinnstilling.

iii. Forebygging av tekstilavfall. I EU er tekstiler vurdert som det fjerde mest miljøbelastende forbruksområdet, etter bolig, transport og mat. Klær er et område som det er vanskelig å orientere seg i for forbruker. Informasjonen som gis er mangelfull, og begrenses til anbefalt vasketemperatur og tekstilfiber. Forbrukerrådet mener:

- at det i samarbeid med bransjen utarbeides **standardisert informasjon til forbruker** om klær og kvalitet i forhold til forventet brukstid, slitasje og holdbarhet. Det må bli lettere å velge klær som varer lenger. Informasjon om klærnes kvalitet vil kunne bidra til at forbrukeren satser mer på kvalitet fremfor kvantitet
- at **det stimuleres til nye forretningsidéer** for redesign og reparasjon, og leie av klær, og at det må legges til rette for at det blir enklere å låne, leie, bytte, kjøpe brukt og sy om klær.

iv. Informasjon fremmer forbrukermakt og gjør det mulig for forbrukerne å ta opplyste valg. Det er et av de mest sentrale virkemidlene i forbrukerpolitikken. Mangel på informasjon gjør det i praksis umulig for forbruker å ta opplyste valg når det gjelder miljø og holdbare produkter. Forbruker sikres mer informasjon om produkters forventede levetid, reparerbarhet og tilgang til reservedeler for å gi dem bedre mulighet til å ta gode valg, og til å velge bort produkter med kort levetid eller som ikke kan repareres. Forbrukerrådet mener:

- at for stoffer som gir grunn til bekymring, som kandidatlista eller verstingstoffer som ikke er blitt faset ut, bør det innføres en form for **negativ merking**, eller gis annen tilgang til informasjon om hvilke produkter som inneholder disse stoffene.
- at forbruker **informeres bedre om produkters forventede levetid** for å gi dem muligheten til å ta gode valg.

Konklusjon

At det bør utarbeides en strategi for en mer sirkulær økonomi med tydeligere ambisjoner og virkemidler for avfallsreduksjon, gjenbruk, reparerbarhet og holdbarhet, og materialgjenvinning med tydelige rammevilkår for både aktører og forbrukere

Kontakt: Fagdirektør Gunstein Instefjord Tlf. 90596780, gunstein.instefjord@forbrukerradet.no